

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון מ'

[תש"ע]

שנה כ"ו

בעידן רעוא דרעוין פרשת חוקת תשכ"ט

בתוה"ק וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו'. הנה רבו הדקדוקים במקראי קודש אלו. (א) באור החיים הק' הקשה למה כינה למצוה זו שם כללות התורה, שהיה לו לומר זאת חקה וגו', או זאת חקת הטומאה, או חקת הטהרה. (ב) צריך לבאר דקדוק אומרו ויקחו אליך. ובמדרש (יט, ו) אמר לו הקב"ה למשה, לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר חוקה עיי"ש, וטעמא בעי מה נשתנה מצוה זו שלא נתגלה סודה אלא למשה רבינו.

(ג) **בעצי חיים** למוחוצללה העיר כמעשה פרה שיש בה תרתי דסתרי, פרה מורה על קלקול המעשים כדרך שנאמר (הושע ד, יט) כי כפרה סררה סרר ישראל, אדומה גם מורה על הטאים כלשון הכתוב (ישעיה א, יח) אם יהיו הטאים כשנים וגו' אם יאדימו כתולע. ולעומת זה תמימה אשר אין בה מום מורה על שלימות המעשים.

(ד) **ברש"י**, לפי שהשמן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. ויש לבאר סיבת הדבר שנמפלו דוקא למצוה זו. וכן מה שכינה אותו כאן בשם שטן שהוא מלשון משטין ומקטרג, ולא כמו שנקרא בכל מקום יצר הרע שבא להחטיא את האדם. גם לשון אומרו מונין את ישראל צ"ב, דלכאורה אינם באים אלא להעביר על הדת במשאות שוא ומדוחים, ומה ענין מונין ומצעים לכאן.

(ה) **במדרש** רבה (יט, ג) אמר שלמה על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתני (קהלת ז, כג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. והוא פלאי דמאי קא משמע לך, הלא מקרא מלא דבר הכתוב דחוקה היא מחוקות התורה ואף אחד לא ירד לעומק סודה.

... ועיקר שבעיקרים לטובת נשמתי, שאם יודעים ממני איזה חידוש בתוה"ק אמת, לפרסמה בשמי וללמדם בישראל, ובפרט ביא"צ ימי כינוס ...

(קטע מתוך הצוואה הקדושה)

(ו) הלא מילתא בטעמא נאמר בזה ברש"י מיסודו של רבי משה הדרשן, לכפר עון העגל, וכן הוא בדברי הפייטן לפרשת פרה, ומה להם אפוא כי חקרו ושאלו ולא מצאו טעמה, ואין רשות להרהר אחריה.

*

הלום ראיתי בחתם סופר החדש בפרשתינו שהעיר מהמבואר בחז"ל (ע"ז ה.) שאם לא חטאו בעגל לא היו מתים, דאם כן למה הוצרכו לפרשת פרה אדומה שנצטוו במרה (רש"י שמות טו, כה) קודם החטא. וכתב דהיינו לכשיגעו במת גוי, עיי"ש לדרכו בקודש. ועדיין אנו צריכין למודעי לפי שיטת היראים, שהביאו בהגהות מיימוניות ובמשנה למלך (פ"ג מאכל ה"א), דנכרי אינו מטמא אף במגע, אם כן הקושיא במקומה עומדת על מה זה נוקקו אז לטהרת אפר פרה. ובאמת מצינו בש"ס גופא (ע"ז שם) דפריך מעין זה, למימרא דאי לא חטאו לא הוון מייתי והכתיב פרשת יבמות ופרשת נחלות. ומשני, על תנאי, עיי"ש.

ומודעת זאת שבררך דרש מותר לומר באופן אחר ממה שאמרו חז"ל, על כן אמרתי ליישב את הדברים בדרך אחר, כי לא אמרו אלא (שמו"ד לב, א) חרות על הלוחות חירות ממלאך המות, ואין המכוון שיחיו לעולמי עד, אלא שימותו במיתת נשיקה שלא על ידי מלאך המות. ולכן שפיר כתבה תורה פרשת יבמות ופרשת נחלות על מיתה שכזאת. והכי נמי יש לומר שבכונן זה היה שייך טומאת מת וטהרת פרה אדומה. אמנם בזה באנו לדין אם קברי צדיקים מטמאים או לא, כידוע האריכות בזה (ועיין שו"ת דברי יציב חו"ד סי' רלא-רלב), דמאחר שמתו מיתת נשיקה בלי זריקת טיפת מרה מחרבו של מלאך המות (ע"ז כ:)) אפשר דאין בהם טומאה.

ויש לעורר ממה דמצינו (סנהדרין לט.) אלקיכם כהן הוא וכו' כי קבריה למשה במאי טביל וכו' עיי"ש, והרי משה מת בנשיקה, ולכאורה יש להוכיח מזה כדעת רוב הפוסקים שיש דין טומאה בצדיקים (ועיין דברי יציב שם סימן רלא אות י').

עוד יש לפלפל בזה ממה שדן בתרומת הדשן (פסקים סימן קב והובא בר"מ אהע"ז סימן יז אות ה ובב"ש ס"ק יא) באשת אליהו הנביא או אשת ר' יהושע בן לוי אם יכולים לינשא לאיש אחר, והארכנו בזה כמ"פ. ואי אמרינן דכשעלה לשמים עדיין דינו כחי, שפיר פריך הש"ס והכתיב פרשת יבמות ופרשת נחלות. אבל אם לגבי דיני תורה נחשב כמת, ושייך באשתו היתר דמיתת הבעל, הכי נמי יש לומר דשייך טומאת מת.

ויש לומר דתליא בפלוגתא (פוסה יג:) אי מת משה, ולכאורה הלא מקרא מלא דבר הכתוב (דברים לה, ה) וימת שם משה, אך כוונת היש אומרים לא מת משה היינו שלפי דין תורה לא נחשב כמת, כיון שנפטר בנשיקה. ואם כן אתי שפיר קושיית הגמרא הנ"ל אליבא דהך מאן דאמר דכמיתת נשיקה אין דינו כמת, למה נכתבה

פרשת יבמות ופרשת נחלות. ויש להאריך בזה ואכ"מ. ופמטייא דאורייתא מבינ אינון לעשות נחת רוח ולשמה את המקום, דקוב"ה הדי בפלפולא דאורייתא.

*

במסורה גדולה בפרשתן, ולמה ג' רפינ ריש פסוק, ולמה הבאתם את קהל ה' אל המדבר הזה למות שם וגו' (ב, ד), ולמה העליתנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות (שם ה), ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשינו וטפנו יהיו לכו הלוא טוב לנו שוב מצרימה (במדבר יד, ג). כבעל הטורים (ב, ג) מביא מסורה, כ' וירב, וירב העם עם משה, ואידך (שמואל א' טו, ה) וירב בנחל עיי"ש.

ונראה הכוונה למה דמצינו בחז"ל (יומא כב:): שוירב בנחל לא היה בדרך מריבה ומחלוקת, אלא שרב ודן את עצמו (עין רש"י שמואל שם) על עסקי נחל, אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה עיי"ש. ולהורות נתן במסורה מהלכה למושה מסיני שגם מה שנאמר כאן וירב העם עם משה, לא באו עדת ישראל בדרך מריבה ותלונה. ובוה אתי שפיר מה שלא הביא המסורה עוד וירב, שנאמר (בראשית לא, לו) ויחר ליעקב וירב בלבן וגו', כי לאו בחדא מחתא מחתינחו, ולהבדיל בין הקודש ובין החול. דחס מלהעלות על הדעת שישראל עם קדוש כדור המדבר, אשר דור דיעה כזה לא היה לפניהם ולא היה עוד עד ביאת המשיח (וזהר ה"א כב. וה"ג כב.), באו לריב ולחלוק עם רבן של ישראל. ותורת אמת היתה בפיהו של הפוסק עליון רבינו בעל הטורים ללמד זכות עליהם, שגם מריבתם לפני משה היתה כאותה מריבה של שאול. וזה שכתב על עסקי נחל שפסק מהם דהיינו הבאר שהיה מושך בנחל, רצ"ל שאף הם דנו ק"ו בעצמו, ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה שאין להניחם לגזע בצמא.

ואף גם זאת, דאלמלי היה זה נוגע לחיי הגוף בלבד לא היו באים בטענה, כי ירושה היא להם מאברהם אביהם שעקד את בנו יחידו והעלהו לעולה ללא טענות ומענות, וכמותו היו אחריו רבבות אלפי ישראל לדורותיהם שמשרו עצמם ומשפחותיהם על קדושת השם בשריפה וכל מיני מיתות משונות, ולא הרהרו אחר מדותיו ית"ש. גלוי וידוע בשמים שהקריבו נשיהם וילדיהם לקרבן ריח ניחוח לפני ה' ולא שאלו שום קושיות, אפילו בהרהור בעלמא, על הנהגתו ית"ש.

אך זה הדבר שחששו כאן מפני דקדוקי עניות שמעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירובין מא:), כי סוף סוף קרוץ מחומר הנהו ובצר לו עלול שיעלו בדעתו הרהורים לא טובים בניגוד לרצונו.

זזה כוונת אומרם ז"ל (חולין צא). דצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופן לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, ולכאורה אדרבה אלו שפושטין ידיהן בגזל מכניסים עצמם בסכנת חיים בשביל לגזול ממון (עין סנהדרין עב:), ונמצא שהם שהממון חביב

עליהם מחיי הגוף, עד שמוסרים נפשם בעד חמדת ממון, ואילו הנוחרים מן הגזל אין הממון חביב עליהם כל כך. אלא שהעוני ומחסור מהוה סיבה לגזל, כדבר הכתוב (משלי, ל) לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב. אשר על כן הצדיקים שברוב קדושתם מפחדים מאוד מנסיון העוני, ממונם חביב עליהן יותר מגופן שיותר מפקירים את גופם מממונם [כבגמ' שם מיעקב שסיכן עצמו על פכין קטנים], וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, והם מוכנים להפקיד רוחם ונשמתם בטהרה לה' מאשר להכשל פעם אחת באיסור גזל ח"ו, על ידי נסיון העניות שמעבירה את האדם על דעתו.

וַיֵּשׁ להוסיף עוד בדקדוק הלשון לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, ולא אמר לפי שאינם גזלנים וחמסנים, שהכוונה בזה גם לגזל באופן המותר דהיינו במקום פקוח נפש, וכגון מי שאחזו בולמוס וחומץ ואוכל מיד אחרים כעובדות שבש"ם (יומא פג:), וכן נפסק בשולחן ערוך (ח"מ שנט, ד) שכדי להציל את נפשו מותר לגזול את חברו על דעת לשלם, ואז בשעת סכנה אסור לו להמנע מזה לדעת הרמב"ם (פ"ה מיסורי התורה ה"ד) דכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. אבל קדושי עליון שאין פושטין ידיהן בגזל אפי' בדרך היתר, מבקשים מהשי"ת שלא יביא אותם לידי כך, ומעדיפים למות באלף מיתות משונות מאשר לנגוע בממון שאין שלהם, לכן מעיקרא נזהרים ביותר בממונם שלא יענו, וחביב עליהם ממונם יותר מגופן.

וּמְסִיבָה זו היו כל תלונותיהם במדבר על הלחם ועל המים וכו', כי פחדו מאוד מנסיון העוני. דוה עתה יצאו משעבוד מצרים שם נשתקעו כמ"ט שערי מומאה, הללו והללו עובדי עבודה זרה וכו' (זוהר ח"ב קע ע"ב), בגלל השעבוד הקשה בצרה ובמצוקה בעוני ובחוסר כל. כמו שפירשתי (בראשית טו, יג) ועבדום וענו אותם מלשון עניות, שגם זה היה בכלל הגזירה שכל הכסף יהא ביד שרי מצרים והם יהיו עניים ודלים. וכבר נגאלו משם ונתקרבו להשי"ת, וראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (רש"י שמות טו, ב), והן עתה שוב מביאים עליהם נסיונות של רעב ומצוקה, וחששו מאוד שלא יפלו ויחזרו לסורם. דכך אופייה של אומה זו עדיני הנפש ורכי הלב רחמנים וביישנים (יבמות עט:), וכל ישראל בני מלכים הם (שבת קיא). שהן בני אברהם יצחק ויעקב (ב"מ פג.) ואם מפילים אותם מאיגרא רמא לבידא עמיקתא רוחם נופל בקרבם ואין יכולים להחזיק מעמד, סלח נא מי יקום יעקב כי קמן הוא (עמוס ג, ב) ואין בכוחם לסבול צרות ושפלות. וכן הוא אומר (ישעיה א, ה) על מה תכו עוד תוסיפו סרה, דיותר שהם מוכים ולוקים הם מוסיפים סרה מחמת נסיון העוני שאין יכולים לעמוד בה, כי כל ראש לחלי וכל לבב דוי.

שלא ככל הגויים ערלי לב ועוי פנים שמסוגלים לחיות בפראיות, במדבריות ומערות, ולאכול בשר כלבים ושקצים ורמשים, ולהתהולל ברוב שמחה ותענוג. ולא באלה חלק יעקב, אשר על כן הבטיחנו השי"ת (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגו' אל ארץ זבת חלב ודבש, כי גלוי וידוע לפניו ית"ש שיהודי זקוק

לארצו ונחלתו בשלום ושלוה בלי עול מלכויות מסים וארנוניות של רשעים, ואז מרוב טובה יודה לה' חסדו כדבר שנאמר (דברים ה, י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ובקושי השעבוד של מצרים, כשהוציאו אותם לעבודה קודם קריאת הגבר ואף לא יכלו לקרות את שמע בזמנה, אז נפלו לדיוטא התחתונה, ועל אף שהיו עמהם עמרם ואהרן וכל זקני ישראל והשוטרים הצדיקים, כי השפלות והעניות העבירו אותם על דעתם עד שיעבדו עבודה זרה.

ובצאת ישראל ממצרים היתה יהודה לקדשו, ואז נפקחו עיניהם וראו באיזה מצב היו שרויים, וחששו מאוד שלא יפלו שוב. משל לשיכור שנתפכה מיינו שבורה ומתרחק ממשקאות המשכרים, כך התלוננו כשראו את עצמם שוב במצב של עוני ורעב, כי באופן זה אינם מסוגלים לעבוד את ה' ולהתפלל כדת, ובקשו להסיר מהם את הנסיון הזה.

וזה שנאמר וירב העם עם משה, לא במשה ח"ו אלא עם משה, רצ"ל שרכו ודנו בעצמם [כנ"ל] אכן משה נביא ה' מסוגל הוא לעמוד בנסיון כזה, לא כן עמא דארעא. ויאמרו לאמר ולו גוענו בלוינו לפני ה', מתוך אמונה טהורה בקריאת שמע ישראל. ולמה הבאתם את קהל ה' אל המדבר הזה למות שם וגו' על ידי עניות שמעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו. והוסיפו להזכיר את יציאת מצרים, לרמוז שכבר נכשלו בזה בשעבוד מצרים, וזה אומרם ולמה העליתנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות, והלא מראש דבר ה' עמנו אעלה אתכם מעני מצרים וגו' אל ארץ זבת חלב ודבש כדי שלא ניכשל שוב ונפול למ"ט שערי טומאה, ואין בכוחנו לעמוד בנסיון הזה, ולו גוענו בלוינו לפני ה' בקדושה ובטהרה.

*

ונסמך לזה במסורה דבר הכתוב, ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב וגו'. והדברים משוללי הבנה, איך עלתה על דעתם דאחרי ששם נפשם בחיים בנסים ונפלאות גדולות עד אין חקר יניח אותם לנפול בחרב, וכי לחנם נעשו כל הנסים האלו.

ושם נאמר (שמות יג, יז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה. וגם בזה יפלא דאחרי שעין בעין ראו את ידו הגדולה באותות ומופתים באדמת בני חם, וה' הכה כל בכור בארץ מצרים, איך עתה יפחדו ממלחמת פלשתים, והלא ניצוץ אחד יוצא מאתו ית"ש ושורף את כולם.

ברם התשובה לכך היא בהמשך דברי הכתוב: וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים. אלמלי היתה בעם אמונה גדולה לא היו נוקקים לכלי זין, וכמאמר

נעים ומירות ישראל (תהלים ג, ו-1) אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי ה' יסמכני, לא אירא מרעבות עם אשר סביב שתו עלי. עשרות אלפים אויבים מקיפים אותי מסביב, והוא שוכב וישן בבטחה ללא שום פחד, מתוך אמונה ובטחון כי ה' יסמכני.

אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, נתבונן נא ונראה כמה אנו רחוקים מאמונת אמת, ואיך שנתעוררו עיני השכל שלנו. אדם הולך לישן הוא סוגר כל דלתות ביתו על מנעול ובריה, ואם מתעורר כלילה לקול איזה רעש קל כבר חושש שגנבים ושוודדים נכנסו לביתו, ומעורר כל אנשי הבית ברוב בהלה. על כגון זה נאמר (איוב ה, ו) הלא יראתך כסלתך וגו', הוא מתלהב וצועק שמע ישראל ואומר אני מאמין, נוסע למירון וכותל המערבי ומתפלל ברוב התלהבות, ולמעשה כשרק גוי אחד עומד לקראתו נשמתו יוצאת מרוב פחד, כשחש באיזה מכאוב הוא כבר דואג ומפחד, איה איפוא אמונתו. אמונה ובטחון בחדא מחתא נינהו, דהא בהא תליא, ואם לבו דואג סימן הוא שגם אמונתו רפויה.

ומכאן תצא תורה, שהרבה עבודה וסייעתא דשמיא צריך בשביל להגיע לנקודה קטנה של אמונת אמת. זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע רגיל היה לומר סדר אני מאמין כשלוש פעמים בכל יום, כשבכל פעם היה שוהה זמן רב בעבודתו הקדושה ובתירגום כל מלה בלשון אידיש. כי בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה (מכות כד), בזה גילה לנו שעיקר מדרגת האמונה היא שאף כשנוגע לחיותו אינו זו מבטחונו. לא רק שיש לו בטחון בנוגע לאיזה סכום כסף, או שאינו יוצא לעבודה ומסתפק בתמיכה שמקבל מהכולל, בזה לבד עדיין לא הגיע לשלימות האמונה, אלא אם כן יעיד עליו היודע תעלומות שאף אם יהא הדבר נוגע לפקוח נפש שלו ושל בני ביתו לא ישתנה האני מאמין שלו, וצדיק באמונתו יחיה שכל חיותו רק באמונתו ומינה לא יזוע, ככל מצב שלא תהיה יבטח בה' וימות לפני ה' ללא שום ספקות והרהורים.

הנה כי כן אילו היתה אמונתם שלימה לא היו יוצאים מזויינים, מתוך ידיעה כי ה' יסמכני לא אירא מרעבות עם אשר סביב שתו עלי גם כשאין בידי שום כלי זין, וכמו אברהם אבינו שיצא נגד המלכים הוא ואליעזר עבדו וזרקו עפר וקש שנהפך לחרבות וחצים (סנהדרין קח:), ובאותו לילה הרג שמונה מאות אלף.

בשעה שעמדו על הים שם נאמר (שמות יד, לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו. לכאורה הלא כבר משכו ידיהם מן העבודה זרה ולקחו להם צאן לפסח (רש"י שמות יב, ו) וקשרו אותו לכרעי המטה תוך כדי חירוף נפשם פן יבולע להם מהמצריים על ששוחטין את אלהיהן (שור אור"ח תל, ועיין שמו"ר פו ג). אלא שהרבה מדות ומדרגות יש באמונה, והם עדיין לא זכו להגיע לשלימות האמונה, אם בשעה שראו שר של מצרים נוסע אחריהם וראו מאוד (שמות יד, ו) הרי שאינם במדרגת לא אירא מרעבות עם, ולא באו לידי אמונה עד לקריעת ים סוף.

לכן בשעת יציאתם נאמר ויהי בשלח פרעה את העם, כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער (מגילה יז), צרה גדולה היתה בזה שעדיין היה צורך להסב אותם דרך המדבר ים סוף כדי שלא ינחם העם מרוב פחד בראותם מלחמה, וזאת לאשר המשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ללא בטחון שלם.

וידוע מדברי הרמב"ם (עין מורה נבוכים ח"ג פי"ח, ובייטב פנים אבני זכרון אות לו) שההשגחה היא לפי ערך הדבקות והבטחון, ולכן חששו בני ישראל שאם יבאו לארץ יכנס מורך בלבם מכני הענק שיראו שם, וכמו רגע יאבדו מדת הבטחון, באותו רגע נסתלק מהם ההשגחה ויפלו בחרב. על כן באו כמענה ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב, כי מכירים אנו בערך עצמנו שזה נסיון גדול בשבילנו, אכן אברהם אבינו שרדף אחרי המלכים ודוד המלך שהיו בטחונם חזק בה' לא נתייראו מרכבות עם, אבל אנו קטני אמנה חוששים מאוד שלא נעמוד בכך, ואז לא נצליח לעמוד נגד אויבינו.

בדרך זה אפשר לפרש מה שנאמר בפרשת המרגלים והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, ופירש רש"י כביכול כלפי מעלה אמרו. והוא פלאי איך נשתמו לומר כדבר זה, וכי לא ידעו שכל הגוים כאין וכאפס נגדו וכתהו נחשבו.

אך כבר אמרו (ברכות לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והכי נמו בנוגע למדת הבטחון, כי כך יסד בעולמו ית"ש שתהא הבחירה חפשית לפני האדם, כאמור (דברים ל, טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. לכן נגד מה שאמר כלב עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה, טענו האנשים אשר עמו אכן אתה וברומה לך צדיקים ושלמים במדת הבטחון יכולים לעלות ולבטוח בשם ה', לא כן האנשים האלה שפחדו משר של מצרים ועלולים לכא לידי פחד ומגור גם בכואם אל הארץ, ובהיות ואין בידי שמים להכניס בהם מדת הבטחון, וז"ש (סוטה לח.) כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם – ממילא לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, וה' מגן בעדנו רק כפי ערך הבטחון והדבקות. והנסיון גדול מדי בשבילם, לעמוד איתן בבטחון חזק נגד בני הענק אשר ראינו שם.

*

עוד בדרך זו נלך לומר בטעם מצות עגלה ערופה להורידה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע. ובהקדם מה דאיתא מהבעש"ט (עין בעש"ט פרשת לך אות יא ובמקור מים חיים) שאם באים בדעתו מחשבות כפירה בידוע שדנים אותו למיתה ח"ו. דכל זמן שיש לאדם אמונת אמת כבורא עולם אין במציאות להרע לו, כיון שהוא דבוק במהוה כל היותו, כאמור (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום. וכאשר רוצים להעניש אותו מביאים אותו לידי מחשבת אפקורסות, בדרך שכתב הרמב"ם (פי"ח"ש ברכות ט, ה) עת לעשות לה' הפרו תורתך יאמר כי כשיבא

העת להפרע מהם להנקם יזדמנו סיבות לבני אדם להפר התורה, כדי שיבא עליהם העונש במשפט, וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו' עיי"ש. ומכל מקום אם מחזק עצמו בכל כוחותיו לבטל מחשבות רעות אלו, ולקשר נפשו באמונה פשוטה (עין בעש"ט פרשת נצבים אות א), בבחינת אחזתיו ולא ארפנו, אז אין באפשרות להעניש אותו.

אך לזה צריך אמונת אמת בבטחון גמור. כדאיתא בספרים הקדושים (תולדות פרשת נח ופרשת מקץ בשם הבעש"ט) **בביאור מה שאמרו** (ברכות לה:): **הרבה עשו כרכי שמעון בן יוחאי** (שאומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים) **ולא עלתה בידם, דלפי שאינו במדרגת הבטחון של רשב"י, ורק רוצה לעשות כמוהו, לכך לא עלתה בידו. מי שהולך בדרך בבטחון גמור ללא שום פחד, ואף אם יעמוד נגדו רוצח ויניף הגרזן על ראשו גם אז נכון לבו בטוח בה' ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם, אז באמת לא יוכל לו, אלא יפול פחדו על הרוצח וינוס מפניו.**

לכך מורידים את העגלה בנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע, לרמוז על מדרגת רשב"י שאינו חורש בשעת חרישה וזורע בשעה זריעה אלא משליך על ה' יהבו, וכפי שגם עשה בשעתו שגינה מלכות רומי הרשעה ללא חת (שבת לז:), ללמדך דאלמלי היה ההרוג במדרגה זו לא היה הרוצח שולט עליו להרגו נפש.

וזה הכוונה במסורה שהביא כבעל הטורים, וירב העם עם משה, ואידך וירב בנחל, שדרשו חז"ל עסקי נחל של עגלה ערופה, ללמדנו שעדת ישראל לא באו ח"ו בטרוניא נגד משה רבינו, אלא פחדו מאוד שלא יוכלו לעמוד בנסיון, דלא כל אחד במדרגת דוד המלך ע"ה שאמר (תהלים כו, ב; סנהדרין קז): **בחנני ה' ונסני, ואף בחז"ל הקדושים מצינו (שם וברכות ס:)** שבקשו ואל תביאנו לידי נסיון, והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן כאשר למדנו בפרשת עגלה ערופה שהורדתה בנחל אשר לא יזרע.

וזה היה כל כוונתם כאן כשהתחננו ולמה העליטנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות, בנסיון העוני ברעב וצמאון, חוס ורחם עלינו והסר מעלינו הנסיון הזה כדי שלא נאבד שני עולמות. ובאותה בחינה שנאמר במקום אחר (שהביא כאן במסורה גדולה) ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בהרב וכו' מתוך שחששו ופחדו שלא יצליחו לעמוד בנסיון האמונה והבטחון.

*

על זה נאמר (תהלים קט, לא) כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו, היינו בשעה שה' יושב על כסאו למשפט וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, אלו מימינים מלמדים זכות ואלו משמאלים מלמדים חובה (מלכים א' כב, יט וברש"י). כי צבא השמים העומדים ברום עולם, ואומרים שירה לפני כסא כבודו יתברך, אין להם השגה בנסיונות של דרי מטה, אדם קרוץ מחומר טפה סרוחה.

כלום חסר להם מבית המלך, יש להם צידם לשובע לחם אבירים (תהלים עה, כה; יומא עה:), ולא היתה להם צרה מעולם, וממילא אינם מבינים קושי נסיון העוני שגורמת לאדם כי יגנוב למלאות נפשו כי רעבה, והם משמאילים ומלמדים חובה לקחת את נפשו, אבל הבורא ית"ש יודע ומכיר בשפלות נבראי מטה, איך שהשמן לכו ועיניו השע בזמן שנתון בצרה ובמצוקה, והוא ית"ש יעמוד לימין אביון, רצ"ל עם המיימינים ומלמדים זכות על האביון, שהעניות העבירה אותו על דעתו ועל דעת קונו, להושיע משופטי נפשו שבאים לדונו לכף חוב, ויגער ה' בשמן מדוע לא יראתם לדבר בעבדי, כי לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל, שאין אדם נתפס בשעת צערו (ב"ב מ:), וצעקת הדל תקשיב ותושיע.

זה כוונת אומרנו (בסליחות) לך ה' הצדקה, ולנו בושת הפנים ביודענו אשר לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כלומר לא בתורת חסד על לשוננו ולא במעשים טובים. אמנם בדלים וברשים דפקנו דלתיך, אנו באים באמתלא שתחון אותנו ותראה מה העניות גורמת, אולי יחוס עם עני ואביון אולי ירחם. כי גלוי וידוע לפניך שלא להכעיסך נתכוונו, אלא שהדלות והרשות העבירה אותנו על דעתנו, שרפו אותנו והרגו בנו ושרדו אותנו מכל וכל, ונשארו בערום ובחוסר כל, ומרוב תשות כוחנו לא יכולנו לעמוד בנסיון העוני. אם אבותנו במצרים לא עמדו בנסיון השעבוד והעוני של שמונים ושש שנים בלבד, אגן מה נעני אבתריהו אחרי גלות של אלף ותשע מאות שנים. איוב עוד היו לו שלשת רעים שבאו לנחמו, וכנסת ישראל אין לה מנחם מכל אוהביה, כי רחק ממני מנחם משיב נפשי, ובודאי שיש להמליץ כי לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל.

שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו (תהלים סה, ג-ד ובסליחות), אפילו זה שהוא כולו בשר וגשמיות, שכן דברי עונות גברו מני שהנסיונות גברו למעלה מכוחותינו, לכן פשענו אתה תכפרם. השופט כל הארץ לא יעשה משפט (בראשית יח, כה ובסליחות לערב ר"ה), כששחה לעפר נפשו דבקה לארץ בטנו וכולו ארציות עפר מן האדמה, אי אפשר לבא במשפט עמו.

*

זה ענין פרה אדומה, רמז לדם שהוא אדום (שבת קח), והכוונה לדם ישראל שנספך כמים עד שכל רחובות ונהרות מלאו דם נקי. ולעומת זה תמימה מורה על שלימות המעשים בתום וביושר. ושניהם עולים בקנה אחד, דעל אף רוב הנסיונות, בשפיכות דמים ושריפת הגוף עד לאפר, החובה להשאר בתמימות בלא מום, ולעסוק בתורת ה' תמימה. אך על זה הקדים הכתוב ואמר, ויקחו אליך דייקא, דאתה משה יחידי שיכול לעמוד בנסיון כזה. הוא שעמד בקדושתו אף כשברח מפני חרב פרעה וישב במאסר בארץ מדין עשר שנים (ילקוט שמות קסח). ומיד כשנולד הושם בתוך היאור, ואח"כ נלקח לבית פרעה, וכל ימי חייו היו שרשרת של נסיונות

ע"ג נסיונות, ועמד בכולם. אבל ולא קם נביא עוד כמושה כתיב (דברים לד, י), שאין מי שמסוגל להיות במדרגה זו.

ו"ש"ך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חוקה, שרק אתה מסוגל לעמוד ולבא בסוד הדברים, אבל לאחר חוקה היא כחוק בלי טעם, דלאו כל מוחא סביל דא לעמוד בנסיונות כאלו. ואף שלמה בחכמתו אחרי שחקר ושאל ופשפש עמד על סוד הדברים הללו, ואז אמר ברוב ענוותנותו, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, אמרתי אחכמה שרציתי להחכים בחכמת התורה, אבל איך אני מסוגל לכך כאשר והיא רחוקה ממני, שהנסיונות מחלישים דעתו של אדם ואינו יכול להבין טעמי תורה. בקש קהלת להיות כמושה יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת ולא קם נביא עוד בישראל כמושה (ר"ה כא:), רק משה היה מסוגל לעמוד בכל הנסיונות שבעולם ולא הזיזו אותו בכמלא נימא, אבל לא קם נביא עוד כמושה.

והנה טומאת מת שורשה מפגם נפש האדם, בגלל שמרוב צערו ושיחו באבלו כשמתו מוטל לפניו עלול הוא לבא לידי הרהור אחר מדותיו ית"ש, או לדבר דברים בלתי מהוגנים ח"ו. על כן טהרתו באפר פרה, שבה נרמז לימוד זכות הזה שאין כל אחד מסוגל לעמוד בנסיון הצרות, דאדם מן השורה כשהוא במצב של אדומה לא ימלא מלהיות כפרה סוררה, ונסלח לו על חטאתו אשר חטא.

ואמר הכתוב, זאת חוקת התורה, מי שהשיג דעת תורה ונתעלה למדרגת (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי, ותורתו אומנתו כרשב"י וחבריו (שבת יא.), הוא מסוגל להיות דבוק בה' ותורתו על אף כל הנסיונות. אבל הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ובפרט אחר שחרכה מקדשנו וגלינו מארצנו, וכיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה (חגיגה ה:), ולכגון אלו זה כחק בלי טעם, כי נסתרה דרכם ואינם מסוגלים להבין ולעמוד בנסיונות. רק משה השיג זאת חוקת התורה, שנתגלו לו טעמי פרה בהשגות לעבוד את ה' גם במצב של נסיונות קשות, אבל לכל הדורות הבאים אחריו זה מהנמנע כחוק בלי טעם והבנה.

ובתב רש"י, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, זה אלפי שנה שברשעתם מונין ומצעים את ישראל בעיניוים קשים והריגות עד שכל הימים ונהרות אדמו מדם ישראל, ואחרי כל זאת עוד באים לקטרג מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, כלומר הלא תדעו שזאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דעל אף המצב של אדומה צריך שתהיו בגדר תמימה אין בה מום, ומדוע לא עמדתם בנסיון. ואולם ה' העומד לימין אביון להושיע משופטיו נפשו אומר זאת חוקת התורה, חוקה היא בלי טעם, כי רק למשה נתגלה טעמה של פרה ואילו לדורות הבאים אחריו שאינם במדרגתו אין טעם בדבר, שכן אי אפשר להיות תמימה בזמן שהעולם אדומה מדם ישראל. זאת חוקת התורה אשר צוה הוי', מהוה כל ההיות היודע יצר כל יצורים כי הם בשר ודם, ואין אדם נתפס בשעת צער.

יעזור השי"ת ומי שאמר לעולמו די יאמר די לצרותנו (רש"י בראשית מג, יד), כשם שאמר די לעולם שהיה מתפשט והולך וגער בו והעמידו (חגיגה יב). כדי שלא יתגשם ביותר (עין נועם אלימלך ריש פרשת ורא, מאור ושמש פרשת ויקהל) כך יאמר לצרותנו די בשביל שלא נרד לטמיון ח"ו.

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, אמירה לשון רכה ותחנונים (רש"י במדבר יב, א) בחינת רחמים, שכך צוית להמתיק את הדינים, עם התורה הקדושה זאת חוקת התורה אפשר להמתיק הדינים, שימשך רחמים וחסדים לכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, שהשי"ת יעזור וירחם על הכלל כולו, על כל מי שיש לו שורש באברהם יצחק ויעקב, שיוושעו בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות בבני חיי ומוזוני רויחי, והחדש הזה יתהפך מיוגון לשמחה ומאבל ליום טוב ויניגאל גאולת עולם במהרה בימינו ונאמר אמן.

תוכן הענינים:

- בקושיית החת"ס למה הרצרכו לפרה אדומה במרה כשעדיין לא חטאו בעגל. מחדש שהיו מתים בנשיקה. ותלוי אם צדיקים מטמאים במיתתם. ואם יש להן דין מת, וממה שדנו לגבי אשת אליהו, ובמחלוקת אם מת משה.
- סיבת מריבות בני ישראל במדבר שחששו שהעניות יעביר אותם על דעת קונם.
- ביאור מאמר חז"ל צדיקים ממונם יותר עליהם מגופם וכו'.
- מה שחמושים עלו בני ישראל ממצרים מורה על חסרון בבטחון, ולכן כי אמר אלקים פן יגחם העם בראותם מלחמה. בקריעת ים סוף נאמר ויאמינו וגו'.
- אמונה ובטחון הולכים יחד. הרבה צריך לעבוד להגיע לאמונה, וצדיק באמונתו יחיה.
- מטעם זה חששו המרגלים שלא יוכלו להכנס לארץ כי ההשגחה לפי הבטחון.
- מי שחזק באמונתו לא יכולים להעניש אותו. טעם עגלה ערופה נבחל איתן, שאילו היה במדרגת האמונה של רשביי שאין צריך לחרוש בשעת חרישה וכו', לא היה נהרג.
- השי"ת מלמד זכות שאין יכולים לעמוד בנסיון העוני, וז"ש כי יעמוד לימין אביון וגו'. וזה אומרנו כדלים וכרשים דפקנו דלתיך.
- ענין פרה אדומה, שרק משה יכול לעמוד בנסיון כזה שאף כשנשפך דם האדם נשאר תמים. אבל לאחרים חוקה.
- ענין טומאת מת שמא עלתה בו הרהור אחר מדותיו ית"ש. ולכן טהרתו באפר פרה.

גליון זה נדבת הרה"ג מוה"ר **אהרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן** שליט"א

לרגל שמחת נישואי בתו עב"ג הבה"ח המו"מ בתויר"ש בנשי"ק

כמר **דוד הורוויץ** נ"יו – למז"ט ובשטו"מ

גליון זה נדבת הרה"ג מוה"ר **חיים קליין** שליט"א - מאנטריאל

לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש

כמר **אליהו ארי'** נ"י – למז"ט ובשטו"מ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **חיים ארי' קנאפפלער** הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבת **בלימא גיטל** שתחי'

למז"ט ובשטו"מ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **אברהם יעקב קליין** הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבן **אליעזר** נ"י

למז"ט ובשטו"מ

לזכר עולם יהיה צדיק

שר התורה ועמוד העבודה והחסד, עמודא דצלותהון
דישראל, מקים עולה של תורה, בונה הרבות עולם
ומקומם מוסדי דור ודור מתוך מסירות נפש עילאית.

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
רבינו יקותיאל יהודה בן רבינו צבי
זצוקללה"ה

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

במלאת שש עשרה שנים לעלותו לישיבה של מעלה,
ביום השביעי נתעלה, בליל ש"ק זאת חוקת התורה -
דא גזירת אורייתא, מי תמוז תשנ"ד

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, וזכותו הגדולה
יגן עלינו ועל כל ישראל להפקד בדבר ישועה
ורחמים ובתשועת עולמים כב"א.

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055

שמות התורמים בפנים, מעבר לדף